

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Дфн Боян Биолчев

на дисертационния труд “Европейската символистична драма от Запад на Изток” на Дина Манчева за присъждане на научната степен “доктор на науките”

Участвувах като външен хабилитиран представител в катедреното заседание, посветено на дисертационния труд на Дина Манчева. Направих го с пълно съзнание, че не изпълнявам конкретни задължения на компетентен в дадена област, а с убеждението, че съм подвластен и на повелята да търсим всички възможни гледни точки, които да ни приближат до трудната истина за скачения съд на литературата – скачен съд в регионален и национален план – което е лесно проследимо, но и скачен съд в порядъка на наднационални взаимодействия, трудно проследими, мъчително неподатливи на типологичен анализ, ерозирани предварително от спецификите на народностния културен “нулев цикъл”.

Това е първият голям риск – от сигурността на научната ерудиция в тясната специалност, за която имаш “нотариален” акт, да предприемеш пътешествие в области, в които освободеното предположение и шансът на интуицията трудно заместват уюта на ведомственото знание.

Вторият голям риск – липсата на средоточие, на научно организиран център, около който да приобщиш и компаративното наблюдение, и изследователския инстинкт за окончателност на съждението с несъответните си лични параметри спрямо апелациите на “местната” наука.

Третият риск – много трудният отговор, защо не си стоиш в собствения двор! До болка познат въпрос, който никога не ти задават директно, но който ярко изразява териториалния синдром, непосилния стремеж за парцелиране на изконно

хаотичното. Или казано с езика на чертожниците – “Тази научна площ включена ли е в регулационния план или не?”

Пространното предисловие на рецензията всъщност е опит за аргументация на правото да търсим неовладяни, незабелязани ниши за спонтанно движение в тях като равнопоставено на движението към неоткрити все още бели полета в научно осветен контекст.

Дина Манчева предприема своето пътешествие, както недвусмислено заявява изведеното в заглавия от нея – от Запад на Изток. И тук не в порядъка на критика, а като констативна вметка бих казал, че в дисертацията е изведено не толкова движението на художествения модел, колкото следствието от вторичното му съжителство в европейския контекст. Нямаме среща с хронологично проследяване, с генно литературно инженерство, а ярка снимка на следствен пъзел, на историческо сглобяване на явления, изградени по законите на собствената среда в по-голяма степен, отколкото е диктувал стремежът за приспособяване към оригинала и неговото възпроизводство. В крайна сметка, прониквайки в дълбочина, читателят ще долови и движението от Изток на Запад като обратна връзка, като модификация, която в исторически план е в плаваща равнопоставеност с първоизточника. И то не като сравнение в единна общоевропейска ценностна система (по мое мнение непостижната и непостижима в конкретни измерения), а като ефективност на художественото дело както в националната духовна аура, така и в приложимостта му извън нея.

Пак не в критичен план, а като рефлексия, провокирана от достоинства и прозренията на самата дисертация, констатирам, че бих се радвал, ако избраната четворка драматурзи не се натоварваше с абсолютизирани функции на еталон, ако те не бяха третиращи като представителна стойност, а присъстваха повече в качеството си на уникалната индивидуалност, независимо от значението и обективното им литературно съзидание.

И второто, което при прочита се поражда в пожелателен ъгъл на наблюдение; като че ли на моменти полифонията на европейските странстващи модели и многонационалната им рецепция се преподчинява на изземваща двупластовост – франкофонски и славянски. Терминологичното уедряване излишно засенчва тънки моменти на вживяване в ендемични културни образци, на докосване до съкровени дълбочини, нещо, което Манчева безспорно демонстрира чрез цялостното

звучение на дисертационния си труд. Още повече, че голяма част от анализите са, нека да се изразя точно, пъстроцветни. Създадена е перфектна система на проследяване на детайла. Осъществено е разделно наблюдение на диктата на жанра и играта на поджанровите особености при всеки отделен автор, което е залегнало в основата на сполучливото структуриране на отделните глави.

Един от четворката разглеждани творци в докторската дисертация е Станислав Виспянски.

С особено любопитство проследих по какъв начин е подходила Манчева към полския енциклопедичен автор. Тема на моята дисертация през 1977 година бе именно Виспянски и тя бе озаглавена “Драматургията на Виспянски”. Естествено, още в началото на настоящата рецензия аз възроптах срещу частнособственическият синдром върху научните територии. Споменавам това, за да отклоня в зародиш предположение за предубеденост или свръхчувствителност спрямо “сакрална” литературна територия. Откровено и с убеждение мога да кажа, че не видях в труда на Манчева подражание нито на очертаните концепции, нито на цитираните полски и чуждестранни автори. Приветствам очевидната самостоятелност при ползването на коментарните текстове за Виспянски, обективната наблюдателност и вграждането на наблюдаемото в съразмерност с природата на собствения текст, а не съобразно тоналността на цитатната база. Нещо повече – взирайки се в анализите на Манчева, аз открих за себе си неща, които не съм доловил или съм възприел в обеднен план в собствената дисертация. А това е несъмнено доказателство за творчески характер, за стабилност на собствения поглед и за интелектуална независимост, все неща, без които някогашната критика губи значение си, а съвременната – изследователския си полет.

Стилът на Манчева е пестелив, но изобретателно точен, осенен от непретенциозна образност. Изреченията ѝ внушават пространство и за смисъл, и за подтекст. Радвам се, че тя е избягнала едноръчната многозначителност, с която ни обдаряват не малко съвременни текстове.

В заключение, оценявайки комплексно “Европейската символистична драма от Запад на Изток” на Дина Манчева, ситуирайки нейния научен глас в цялостната панорама на нашето литературознание, мога да заявя, че се радвам от появата на този труд, от неговите ненатрапващи се амбиции и очевидни интелектуални достойния.

Давам своя глас “за” с пълно убеждение. Ето защо призовавам и почитаемия “Научен съвет”, или както той сега се назовава според новите законови формулировки, да присъди на Дина Манчева научната степен “доктор на науките”.

Проф. дфн Боян Биолчев